



«فرهیختگان» از تالاب بندعلی خان گزارش می‌دهد

مرز بین هوای خوب و بد پایتخت



دو محیط‌بان تالاب بندعلی‌خان که بعد از ۲۴ ساعت گشت‌زنی در حال برگشت بودند



جاده پایانی تالاب بندعلی‌خان که بر خلاف قسمت‌های دیگر پوشش گیاهی داشت



یکی از چهار آب‌شخور ممنوعی که برای حیات‌وحش تالاب درست شده است



قسمتی از تالاب بندعلی‌خان که اگر آبیگری شود دریاچه کوچکی را درست می‌کند

بندعلی خان نیازمند توجه ملی



حسین علی شبیانی*

تالاب فصلی بندعلی‌خان یکی از مهم‌ترین مناطق زیست‌محیطی استان تهران است که از گذشته و با شروع فصل پاییز و آغاز بارش‌های جوی، پذیرای هزاران گونه از پرندگان آبی و کنارآبی است که از مناطق شمالی کشور، این مکان را

برای زمستان‌گذرانی انتخاب می‌کردند.

این تالاب در ۳۵ کیلومتری جنوب شهرستان ورامین قرار دارد. متوسط بارندگی در این منطقه ۱۰۰ میلیمتر در سال بوده و دما در پایین‌ترین حد خود به پنج درجه و در بالاترین میزان به ۴۴ درجه سانتی‌گراد می‌رسد. این تالاب فصلی در فصول گرم سال به صورت باتلاق درآمد و گاهی خشک می‌شود اما در پاییز و زمستان، مملو از آب شده و پرندگان مهاجر را به سوی خود جذب می‌کند.

براساس مطالعات صورت‌گرفته در این تالاب، تاکنون بالغ بر ۹۸ گونه شناسایی شده که ۶ درصد آنها درخطر انقراض و ۹۴ درصد آنها از نظر جمعیتی در وضعیت مناسبی قرار دارند. این تالاب زیستگاه و محل زمستان‌گذرانی پرندگانی همچون اردک‌های سرسبز، خوتکا، غازها، ایچلیک‌های پاسیز و پاسرخ و فیلوش است اما بیش از همه در این تالاب چنگر یافت می‌شود.

یکی از شگفتی‌های این تالاب تصفیه خود به خود آب آن است به‌طوری که در ابتدای تالاب باکتری‌ها به تصفیه آب مشغول هستند و پس از چند متر، نیزارها به چشم می‌خورند. در واقع وجود نی که در محیط آب شیرین رشد می‌کند، نشان از تصفیه خود به خود آب در این تالاب دارد. وجود توده‌های انبوه بوته‌ها و نیزارهای درهم پیچیده، مکان امنی برای این پرندگان فراهم کرده است. ارزش‌های تالاب بندعلی‌خان عبارتند از زیستگاه حیات‌وحش و پرندگان آبی، بهبوددهنده کیفیت محیط‌زیست، منبع تامین آب جانوران، ارزش اقتصادی تالاب، محل تفریح و تفرج و محل تغلیف احشام که بر ارزش این تالاب افزوده است.

تغییر اقلیم تالاب بندعلی‌خان علاوه‌بر اینکه عادت سالانه پرندگان مهاجر در زمستان‌گذرانی را تغییر می‌دهد، به افزایش میزان گردوغبار و ورود ریزگردها به مناطق شهری و روستایی نیز کمک کرده، ریزگردهایی که به دلیل ورود بخشی از فاضلاب شهرک صنعتی که با فلزات سنگین همراه است آن را به پدیده‌ای خطرناک برای سلامتی مردم تبدیل کرده است و در صورت ادامه این روند ریزگردها از تهران عبور خواهد کرد.

به‌طور خلاصه درخصوص وضعیت‌های هشدار این تالاب می‌توان به کم‌آبی ناشی از کاهش میزان بارش نزولات جوی در کنار عدم اختصاص حقایق این مکان از رودخانه شور و شیرین در سال‌های اخیر اشاره کرد که باعث شده این مکان از حالت تالاب خارج شده و کمتر پرنده‌ای از آن به‌منظور زمستان‌گذرانی استفاده کند.

متأسفانه در نزدیکی این تالاب کارخانه‌هایی وجود دارد که فاضلاب آنها وارد تالاب شده و به این ترتیب حیات تالاب را که بخشی از منطقه حفاظت شده کویر به شمار می‌رود، با خطر جدی مواجه کرده و همچنین شکار بی‌رویه پرندگان از دیگر معضلات مهم این منطقه به شمار می‌رود.

از بین رفتن گونه‌های گیاهی و جانوری و فرسایش بادی ازجمله عوامل دیگر خشکیدن تدریجی این تالاب بوده است و این اتفاق ناگوار با توجه به خطر فرسایش بادی و وجود ریزگردها، تهدید جدی محیط‌زیست برای شهر تهران محسوب می‌شود.

اختصاص حقایق به صورت فوری، اجرای قوانین سختگیرانه و الزام‌آور جهت حفاظت و جلوگیری از تخریب تالاب مانند قانون عدم ورود فاضلاب‌های صنعتی به تالاب و ممانعت از شکار بی‌رویه در این منطقه ازجمله پیشنهادات درجهت احیای مجدد تالاب بندعلی‌خان است.

بی‌شک احیای مجدد این تالاب از عهده شهرستان ورامین خارج است و باید عزم و اراده‌ای ملی برای گذر از بحران خشکی این تالاب به کار گرفته شود.

* رئیس دانشگاه آزاد اسلامی واحد ورامین- پیشوا و قرچک

امواج نمی‌توانستیم جلوی آن بایستیم اما حالا به یک گودال خالی از آب تبدیل شده است»

خسروی وسط صحبت‌هایش فیلمی از زمان آبیگری تالاب نشان می‌دهد، فیلمی که شبیه خواب و رویاست چراکه تالاب پر از آب است. او با نازاحتی ادامه می‌دهد: «روزگاری این تالاب برای خودش برو و بیایی داشت، اما حالا آنقدر خشک و بی‌روح شده است که اسم تالاب را نمی‌توان روی آن گذاشت»

وی می‌گوید: «در گذشته زمین‌های اطراف ورامین و تالاب حق کشاورزی نداشتند اما امروز تا چشم کار می‌کند، کشاورزی در این منطقه انجام می‌شود، کشاورزی که با مجوز کانال آب می‌زند و تمام آب‌های زیرزمینی را استفاده می‌کند و آبی دیگر به تالاب نمی‌رسد»

رئیس منطقه حفاظت‌شده کویر مرکزی ایران تاکید می‌کند: «حق آب تالاب رعایت نمی‌شود. کشاورزان حق آب تالاب را استفاده می‌کنند و همین موضوع باعث می‌شود تالاب خشک و شبیه بیابان شود. سال گذشته در جلساتی که با مسئولان داشتیم قرار شد ۳۰ درصد حق آب تالاب رعایت شود اما متأسفانه رعایت

وی ادامه می‌دهد: «شاید در سال‌های اول احداث سدها، تقییری در وضعیت تالاب به وجود نیامد اما با گذشت زمان، خسروی در گفت‌وگو با «فرهیختگان» در مورد وضعیت تالاب

و مصرف آب پایتخت و کشاورزان بیشتر شد، وضعیت تالاب بدتر شد، متأسفانه با گذشت زمان آنقدر مصرف آب کشاورزان و مردم پایتخت زیاد شد که دیگر حسرت آب بر دل تالاب ماند.» رئیس منطقه حفاظت‌شده کویر مرکزی ایران با داست به دوردست‌های تالاب که حالا شبیه کویر شده، اشاره می‌کند و می‌گوید: «اینجا را می‌بینید، زمانی آنقدر آب داشت که از ترس

منطقه‌ای که تا چشم کار می‌کند، خشکسالی است و تنها در قسمتی از آن گیاهان صحرایی رشد کرده‌اند.

خسروی در گفت‌وگو با «فرهیختگان» در مورد وضعیت تالاب بندعلی‌خان می‌گوید: «وضعیت تالاب در گذشته به این شکل نبود، این بیابانی که می‌بینید همه پر از آب بود، زندگی در این تالاب در جریان داشت، اما از زمانی که سد لتیان و کرچ را ساختند وضعیت تالاب رو به خشک شدن رفت. ماجرای این تالاب به قبل از انقلاب برمی‌گردد و بعد از انقلاب هم سد ماملو خشکی تالاب را دوچندان کرد.»

گفت‌وگوی «فرهیختگان» با رئیس منطقه حفاظت‌شده کویر مرکزی ایران

داغی که بردل تالاب ماند